

DE STAND VAN HET MARSWEGKWARTIER

Ingeborg Pots, 11288302

24-12-2021
Perspectieven op de stad

Inhoud

Inleiding	2
Probleemwijk of wijk met problemen?	2
Van nette arbeiderswijk naar probleemwijk	5
De Mars een achterstandswijk?	9
Conclusie	11
Bronnenlijst	12

Inleiding

In 1998 publiceerde het Sociaal Cultureel Planbureau het verslag *De Verkenningen*. Dit verslag was een onderzoek naar zogenoemde 'achterstandsbuurt', en bevatte een lijst met daarin de top 50 van achterstandsbuurt in Nederland. Hoe hoger een buurt in deze lijst stond, hoe slechter de wijk dus scoorde. Verassend genoeg stond bovenaan niet een van de wijken die bij de meeste Nederlanders te binnen schieten als wij het over Nederlandse achterstandsbuurt hebben. Het was geen wijk uit een van de grote steden als Amsterdam, Den Haag of Rotterdam. Het was een klein arbeiderswijkje, gelegen op een industrieterrein in Zutphen: het Marswegkwartier.¹

Waar komt dit stempel van achterstandsbuurt vandaan? Hoe wordt bepaald wat een achterstandsbuurt is, en wat doet het voor een imago van een wijk? In dit paper wordt gekeken naar deze vragen aan de hand van werk van Musterd en van Gent die werken hebben gepubliceerd waarin zij kijken naar verschillende problemen en probleemoplossingen in probleemwijken. Nadat de ontwikkeling van het Marswegkwartier van arbeidersbuurt naar achterstandsbuurt is uitgezet wordt dit aan Musterd en van Gent gekoppeld. Het doel is om uiteindelijk antwoord te geven op de vraag: 'in hoeverre is de term *achterstandsbuurt* van invloed geweest op het imago van het Marswegkwartier?'

Naast literatuur is er voor dit onderzoek ook een kleine enquête onder oud-bewoners van het Marswegkwartier gehouden om meer informatie te krijgen over hoe bewoners zelf naar hun wijk keken. Oud-bewoners, want anno nu bestaat het Marswegkwartier niet meer, geen enkel woonhuis uit deze wijk is aan de sloopkogel ontsnapt. Wat nog over is zijn de herinneringen aan een volksbuurt midden op een industrieterrein in Zutphen. Of het nodig was om deze wijk echt plat te gooien in plaats van te renoveren wordt hier niet bekeken, maar dit is wel een onderwerp voor discussie. Sommigen wijzen zelfs naar het stempeltje van achterstandsbuurt als schuldige voor de sanering van de wijk.

Probleemwijk of wijk met problemen?

Probleemwijk en achterstandswijk zijn twee termen die regelmatig met elkaar verwisseld worden, maar eigenlijk niet hetzelfde betekenen. Een achterstandsbuurt is een wijk waar sprake is van onder andere een sociaal-maatschappelijke achterstand van de bewoners. Bijvoorbeeld het gemiddelde onderwijsniveau, inkomen, en hoge werkloosheidscijfers. Een probleemwijk is doorgaans een achterstandswijk waar deze sociaal-maatschappelijke achterstand als problematisch wordt gezien, en daardoor andere problemen ontstaan.² Maar wanneer zijn de problemen in een wijk zodanig aanwezig dat de wijk ook daadwerkelijk een probleemwijk is?³

¹ Sociaal en Cultureel Planbureau, *Sociale en Culturele Verkenningen 1998* (Rijswijk 1998), 122.

² Ruben Stam, *Wijken problemen in probleemwijken; onderzoek naar de verplaatsing van wijkproblematiek als gevolg van herstructurering*, Masterthesis Sociale Geografie Radboud Universiteit Nijmegen (2009), 32.

³ S. Musterd, 'Probleemwijken! Probleemwijken?', *Idee* 30:4 (2009), 34-37, aldaar 35.

En wat is dan de probleemveroorzaker? Is het de wijk zelf, of zijn het de bewoners? Musterd vraagt dan ook of het de problemen *van* de wijk of problemen *in* de buurt zijn.⁴ Volgens hem zijn er twee dimensies te onderscheiden bij problemen van een wijk. Namelijk leefbaarheid van de wijk, en de achterstand van de wijk. Deze twee dimensies hangen niet met elkaar in nauw verband, maar worden wel met regelmaat op een hoop gegoooid.⁵ Met de leefbaarheid wordt de fysieke leefbaarheid van de omgeving bedoelt. De aanwezigheid van voorzieningen, infrastructuur en kwaliteit van de bebouwing. De achterstandsproblemen zijn de sociaal-maatschappelijke problemen, als een lage onderwijsgraad, hoge werkloosheid of hogere criminaliteit.⁶

Vanzelfsprekend is er voor beide problemen een andere aanpak nodig. Hoge werkloosheid lost men niet op door een mooier fietspad aan te leggen, en toegang tot voorzieningen wordt niet opgelost door meer mensen aan een baan te helpen. Een bewoner zijn werkloosheid is ook niet opgelost als hij verhuist naar een andere wijk.⁷ Wanneer beide problemen in een wijk aanwezig zijn kan één centraal plan van aanpak natuurlijk wel gebruikt worden.⁸ Volgens van Gent ontstaat er een probleem bij het oplossen van deze problemen doordat de twee probleemdimensies dikwijls met elkaar worden vermengd, en wijken die slechts met een van de twee problemen te maken hebben op dezelfde hoop worden gegoooid.⁹

Door naast de problemen in een wijk aan te kaarten, de wijk ook het stempel van een probleemwijk te geven kan de reputatie van een wijk verslechteren.¹⁰ Buitenstaanders zullen negatiever naar zo'n wijk kijken, waardoor mensen er niet naartoe trekken, maar ook zullen mensen er eerder wegtrekken. Van Gent zet ook uiteen dat het imago van wijkbewoners bij buitenstaanders ook vaak wordt gecreëerd door de vooroordelen die voortkomen uit dit soort stempels.¹¹ Musterd gaat hier verder op door, door te stellen dat ondanks dat de effecten moeilijk te meten zijn het imago van de wijk invloed kan hebben op de ontwikkeling van bewoners. Bijvoorbeeld doordat zij door het negatieve imago van hun wijk buiten worden gesloten wat kan resulteren in situaties die bijvoorbeeld de school- of arbeidsprestaties afremmen.¹²

⁴ Musterd, 'Probleemwijken! Probleemwijken?', 35

⁵ Ibidem, 36.

⁶ Stam, *Wijken problemen in probleemwijken*, 35.

⁷ W. Van Gent, 'De noodzaak van ontrafeling van problemen in stedelijk beleid: het 40-wijk-programma' in S. Musterd & W. Ostendorf eds. *Problemen in wijken of probleemwijken* (Amsterdam 2009), 85-95 aldaar 87.

⁸ Stam, *Wijken problemen in probleemwijken*, 36.

⁹ Van Gent, 'De noodzaak van ontrafeling van problemen in stedelijk beleid', 88.

¹⁰ Stam, *Wijken problemen in probleemwijken*, 47; Niet alleen het stempel *probleemwijk* wordt hiermee bedoelt. Maar ook termen die dezelfde associatie oproepen als: Vogelaarwijk, krachtwijk, prachtwijk, en achterstandsbuurt.

¹¹ Van Gent, 'De noodzaak van ontrafeling van problemen in stedelijk beleid', 87

¹² Musterd, 'Probleemwijken! Probleemwijken?', 36.

Van Gent benoemt hierbij ook dat het niet slagen van de aanpak van de problemen in een probleemwijk ervoor kan zorgen dat de bewoners van de wijk nog verder gesegregeerd van de rest van de gemeente raken. Dit kan volgens van Gent onder andere komen doordat de bewoners zich in de steek gelaten voelen, en zichzelf daarom afkeren van de samenleving. Maar ook doordat buitenstaanders denken dat de problemen zich niet laten oplossen omdat ze te wijten zijn aan de aard van de bewoners zelf.¹³ Volgens van Gent gebeurt dit vooral wanneer sociaaleconomische problemen in een wijk niet met doelgericht individueel maatwerk wordt aangepakt, maar door de wijk fysiek te verbeteren.¹⁴ Daarom stellen zowel van Gent als Musterd dat het van belang is om deze twee probleemdimensies van elkaar gescheiden te houden.¹⁵

Een ander probleem bij maatregelen die gemeentes nemen om probleemwijken aan te pakken zien Musterd en van Gent ontstaan bij wijken waar de gemeente de samenstelling van de bevolking probeert te veranderen. Bijvoorbeeld door sanering of duurdere huizen neer te zetten om zo bewoners van hogere sociale klassen aan te trekken. Op papier verbetert een wijk dan, want het gemiddeld inkomen stijgt en de huizenwaarde ook.¹⁶ Maar Musterd plaatst hier twee kanttekeningen bij. De problemen van de oude bewoners die werkloos waren verdwijnen niet omdat hun nieuwe burens wel een baan hebben. Daarnaast kan er gentrificatie gaan optreden waardoor de voormalige bewoners weggedreven worden en zij hun sociale vangnet van de wijk verliezen. Maar zij nemen daardoor ook hun problemen mee naar een andere wijk.¹⁷

¹³ Van Gent, 'De noodzaak van ontrafeling van problemen in stedelijk beleid', 88, 93.

¹⁴ Ibidem, 93.

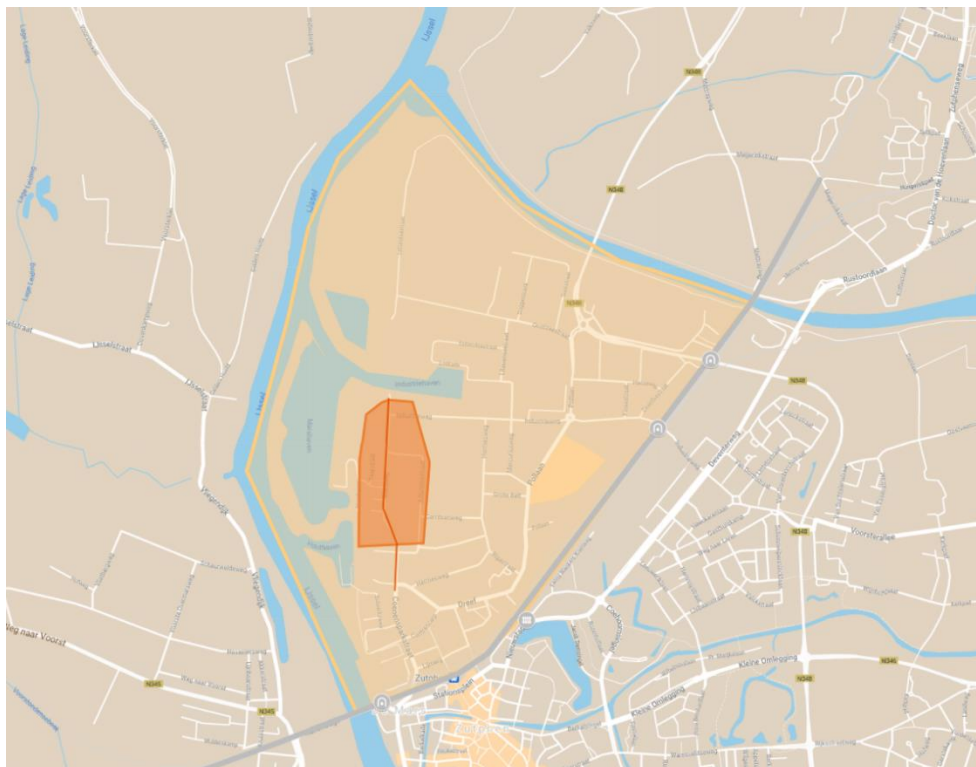
¹⁵ Ibidem; Musterd, 'Probleemwijken! Probleemwijken?', 36.

¹⁶ Musterd, 'Probleemwijken!, Probleemwijken?', 37.

¹⁷ Van Gent, 'De noodzaak van ontrafeling van problemen in stedelijk beleid', 92-93.

Van nette arbeiderswijk naar probleemwijk

Al in de vestingtijd lag er buiten de vesting van Zutphen een uitgestrekt gebied genaamd de Marsch, waar zich onder andere het galgenveld en de stadsweides bevonden.¹⁸ In 1874 werd de vestingstatus van Zutphen werd opgeheven, en ontstond de mogelijkheid om het gebied de Marsch te gaan ontwikkelen.¹⁹ In het laatste kwart van de 19^e eeuw ontwikkelde zich hier in een rap tempo een groot industrieel gebied, en simultaan ontstond er op de Marsch een kleine woonwijk bestaande uit woningen voor arbeiders die werkzaam waren in de fabrieken op de Marsch.²⁰ Inmiddels was de gehele Mars rondom begrensd door de IJssel, het Twentekanaal en de spoorlijn. Deze drie kilometer lange spoorbaan scheidde de Mars ook van de rest van Zutphen.

Kaart met ligging van de Mars ten opzichte van Zutphen. Donker gemarkeerd is het voormalig Marswegkwartier met de loop van de Marsweg. De lichtgrijze lijn is de loop van de Spoorweg, met de oversteekmogelijkheden gemarkeerd met ronde symbolen.²¹

Op deze kaart is goed te zien hoe groot het gehele gebied van de Mars is, en dat het oppervlak van het Marswegkwartier een klein deel van de gehele Mars bestreek. Daarnaast wordt de afgesloten ligging van de woonwijk ten opzichte van Zutphen benadrukt. Er waren slechts vier plaatsen waar men het

¹⁸ B. Gravesteijn, A. Lammers, C. Veerwater, G. Willemsen, en C. Bierhof, *De Mars, 125 jaar wonen en werken tussen water en spoor* (Zutphen 2012), 8.

¹⁹ Gravesteijn e.a., *De Mars*, 13.

²⁰ Ibidem.

²¹ Ingeborg Pots, 'De Mars' (2021), Digitale kaart, <https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1Pm9it27T3jDi1ad2IVsNSpQwMnG46-SH&usp=sharing>.

spoor kon oversteken, en als de IJssel te hoog stond kon men de tunnel in het zuidwesten niet gebruiken.²² Daarnaast lag het Marswegkwartier ook niet direct naast het spoor, maar was de wijk echt midden tussen alle industrie gesitueerd, wat de wijk nog afgezonderder van Zutphen maakte.²³ Dit fysieke isolement ten opzichte van de stad zorgde ervoor dat de wijk al snel na het ontstaan een eigen karakter begon te ontwikkelen.

Naast een fysiek isolement bezat het kleine Marswegkwartier weinig voorzieningen. Er zaten enkele kleine buurtwinkels aan de Marsweg, maar er waren geen andere voorzieningen als scholen, medische posten, postkantoor of telefooncel.²⁴ Als bewoners van het Marswegkwartier hier gebruik van wilden maken moesten zij het spoor over naar de stad, een wandeling van ongeveer een half uur. Bewoners hadden hierdoor het idee dat zij op elkaar waren aangewezen en boden elkaar in veel situaties hulp aan. Voor oudere bewoners gingen de burens naar het postkantoor in de stad, en kinderen van ouders die werkten werden door andere buurtbewoners naar school gebracht.²⁵ De bewoners van de wijk voelden een grote saamhorigheid, en kinderen die opgroeiden in het Marswegkwartier bleven er als volwassene vaak ook wonen. Daarnaast kende de wijk een sterk verenigingsleven met een eigen wandelvereniging en de voetbalvereniging Be Quick.²⁶

Tot de jaren '60 stond de wijk dan ook bekend als een 'nette' volkswijk in Zutphen. Hierbij werd de Mars afgezet tegen de andere Zutphense volkswijk; de Polsbroek. Op de Polsbroek leefde men letterlijk in krotten en vuil. De aanwezige prostitutie en regelmatige vechtpartijen leverden de Polsbroek geen goede naam op.²⁷ Deze wijk werd in de volksmond ook wel 'De Pijp van Zutphen' genoemd.²⁸ Aan het einde van de jaren '60 begon de gemeente Zutphen met de grootschalige sanering van de Polsbroek, en veel van hen werden gehuisvest in het Marswegkwartier, tot ongenoegen van de huidige bewoners. Zij waren immers bang dat de slechte reputatie van de Polsbroek zou overwaaien naar hun wijkje, en deze vooroordelen zijn ook deels uitgekomen.²⁹ Vanaf toen begon de gemeente zelf ook met een gemengde blik naar het Marswegkwartier te kijken. Aan de ene kant wilden zij ervoor zorgen dat de wijk verbeterd zou worden, met meer voorzieningen en betere kansen voor de bewoners. Aan de andere kant waren er ook de geluiden die pleitten dat ook het Marswegkwartier gesaneerd zou moeten worden.³⁰

²² Gravesteijn e.a., *De Mars*, 36

²³ Ibidem, 37-38

²⁴ Ibidem, 38.

²⁵ Gravesteijn e.a., *De Mars*, 34.

²⁶ Ibidem, 35, 55.

²⁷ Theo Hebing, 'Zutphen vijftig jaar geleden: 1963 (I)', *Oud Zutphen* 1 2013, 23-28, aldaar 24.

²⁸ Theo Hebing, 'Moderne flatwoningen in oude Polsbroekkwartier', *Oud Zutphen* 3 2017, 87-92, aldaar 87.

²⁹ Gravesteijn e.a., *De Mars*, 44.

³⁰ Ibidem

In het kader van het verbeteren van de wijk werd de stichting Bijzonder Opbouwwerk Zutphen (BOZ) opgericht, met als doel op de maatschappelijke achterstand in de wijk aan te pakken.³¹ Uit een van de rapporten die het BOZ hiervoor opstelde bleek dat veel oorspronkelijke Mars bewoners de slechte reputatie die de wijk ondertussen had gekregen weten aan de import vanuit de Polsbroek. Aan de andere kant bleef het gevoel van saamhorigheid en een acceptatie van de eigen levenssituatie die over het algemeen in de wijk als goed werd beschouwd.³² Naast rapporten ging het BOZ ook actief samen met wijkbewoners aan de slag om de wijk te verbeteren. Onder andere de toegangswegen naar Zutphen werden verbeterd waardoor ze beter begaanbaar waren, en er kwam een nieuw wijkhuis. Maar een aanpak om mensen beter onderwijs of werk te krijgen bleef uit.³³

Het werk van het BOZ en de wijkcommissie om de wijk te verbeteren en het eigen karakter te behouden werd echter bemoeilijkt door beslissingen vanuit de gemeente. Ondanks dat het BOZ had geadviseerd om de instroom van bewoners uit de Polsbroek af te remmen, bleven de Polsbroekers naar de Mars toestromen. Daarnaast kwam er ook een nieuwe groep bewoners op het Marswegkwartier, arbeidsmigranten uit onder andere Turkije kregen op het Marswegkwartier een woning toegewezen.³⁴ Hierdoor veranderde de wijk drastisch van karakter en samenstelling, maar de sociale achterstand bleef, net als de isolatie ten opzichte van de rest van Zutphen. Juist door dit isolement bleef een belangrijke karaktereigenschap van de wijk behouden; de saamhorigheid waardoor men elkaar goed kende en te hulp schoot. Dit was ook nodig, want de gemeente begon steeds minder moeite in de wijk te steken. Plannen voor een busverbinding werden door de wethouder afgeschoten, waardoor men zelf een bus organiseerde om de kinderen naar school te brengen.³⁵

Ondanks de achterstand, en de gemeente die er niet veel aan deed, waren de bewoners niet ontevreden met de wijk zelf. Uit een bewoners enquête afgenomen in 1992 bleek dat 72% van de respondenten in deze wijk wilden blijven wonen. Pluspunten van de wijk die zij aangaven waren onder andere de rustige ligging, goed contact met de medebewoners en de lage huurprijs.³⁶ In dezelfde enquête gaven bewoners wel aan dat er meer aan onderhoud van de gemeentelijke huizen gedaan mocht worden. Ook nu, bijna 30 jaar later, kijken voormalig bewoners nog steeds tevreden terug naar de wijk. In de enquête die is afgenomen voor dit onderzoek geeft ruim driekwart van de respondenten

³¹ Bert Gravesteijn, 'De Mars', *Oud Zutphen* 3 2012, 67-72, aldaar 71.

³² Gravesteijn e.a., *De Mars*, 45.

³³ Ibidem.

³⁴ Gravesteijn e.a., *De Mars*, 46-47; *op het Marswegkwartier had aan het einde van de jaren '70 20% van de bewoners een migratieachtergrond, dit was hoger dan de rest van Zutphen waardoor het de wijk met de meeste arbeidsmigranten was.*

³⁵ Joris van Casteren, 'Armoede is maar een begrip', *De Groene Amsterdammer*, 11 november 1998.

³⁶ Gravesteijn e.a., *De Mars*, 47.

aan dat zij de tijd dat zij woonden op de Mars als zeer goed hebben ervaren.³⁷ Daarnaast gaf een overweldigende meerderheid aan dat zij zich in de wijk thuis voelden.

³⁷ De resultaten van de afgenomen enquête zijn als bijlage toegevoegd. De enquête is door 36 respondenten ingevuld. De enquête is vanwege de tijdsdruk slechts eenmalig aangeboden bij potentiële respondenten die tot de doelgroep behoren. Bij vervolgonderzoeken waar eventueel een enquête gebruikt zal worden wordt de enquête via meerdere kanalen verspreid, en ook over een langere periode afgenomen.

De Mars een achterstandswijk?

In 1998 kwam er naar aanleiding van het rapport van het Sociaal Cultureel Planbureau landelijke aandacht voor het Marswegkwartier. Nadat in dit rapport het Marswegkwartier als slechtste wijk uit de bus rolde zochten journalisten dit wijkje op om verslag te doen vanuit de slechtste wijk van Nederland. Wat maakte dat deze wijk slechter was dan bijvoorbeeld het beruchte Schilderskwartier in Den Haag?³⁸ In het onderzoek van het SCP werden sociaaleconomische en problemen met infrastructuur en voorzieningen bij elkaar gezet. Het Marswegkwartier scoorde daardoor zeer slecht, omdat de wijk in de beide probleemdimenties van Musterd beschrijft viel.³⁹

De voorzieningen in de wijk, op het buurthuis, een brievenbus en telefooncel na, waren allemaal verdwenen. De ontsluiting naar de stad was nog steeds slecht, met geeneens een busverbinding.⁴⁰ Daarnaast was er ook sprake van sociale achterstand. 49% van de huishoudens had een gemiddeld laag inkomen, en 39% van de beroepsbevolking had een uitkering als belangrijkste inkomstenbron.⁴¹ Daarnaast was van een vijfde van de bewoners de basisschool de hoogst genoten opleiding, en hbo'ers en academici waren op een hand te tellen. Maar de Mars een probleemwijk? Daar waren de bewoners het allesbehalve mee eens.⁴² Je kon je fiets er namelijk gewoon los laten staan, zonder dat deze zou verdwijnen.⁴³

In 1998 al spraken bewoners hun ongenoegen over dit stempeltje uit. 'Was dit stempel nou nodig?' en 'wat gaat het ons brengen behalve een slechte naam?' vroegen bewoners zich af.⁴⁴ Ook uit de enquête blijkt dat een meerderheid van de bewoners zich niet kon vinden in dit stempel. Tuurlijk scoort de wijk slechter, het is een volkswijk, daar liggen de inkomens altijd lager. Bij de vraag of bewoners het idee hadden dat de gemeente anders naar de wijk is gaan kijken door het SCP-rapport zijn de meningen ongeveer gelijk verdeeld. En of de bewoners zelf anders naar hun wijk zijn gaan kijken? Op deze vraag geven de respondenten bijna unaniem dat het SCP-rapport geen verandering in hoe zij hun wijk zien heeft gebracht.

Hier komt de theorie die van Gent opgooit over het imago wat een wijk krijgt door stempels als achterstandswijk weer terug.⁴⁵ Ook al keken de Marswegkwartier bewoners zelf niet anders naar hun wijk, een groep dacht dus wel degelijk dat de gemeente anders naar hen was gaan kijken. Bij oud-bewoners wordt dit vermoeden extra gevoeld doordat er in '94 door de gemeenteraad nog was

³⁸ SCP rapport; Casteren, 'Armoe is maar een begrip', *De Groene Amsterdammer*.

³⁹ Musterd, 'Probleemwijken! Probleemwijken?', 35.

⁴⁰ Gravesteijn e.a., *De Mars* 48.

⁴¹ CBS, *Wijken en buurten 1997*,

<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/37515/table?searchKeywords=marswegkwartier>.

⁴² Casteren, 'Armoe is maar een begrip', *De Groene Amsterdammer*.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Van Gent, 'De noodzaak van ontrafeling van problemen in stedelijk beleid', 88.

besloten om de wijk te behouden, en te verbeteren. Er werd zelfs actief met bewoners samengewerkt om de wijk te verbeteren. En dat nog geen enkele jaren na het uitkomen van dit rapport de gemeente besloot dat de wijk te verouderd was om te verbeteren, en volledig gesaneerd moest worden. En die samenwerking met de gemeente om de wijk te verbeteren? Die werd eind 1998 al stilgelegd.⁴⁶

Wat ook uit de enquête naar voren kwam is dat ruim 70% van de respondenten het gevoel had dat er anders gekeken werd naar hen omdat zij van de Mars kwamen. Iets wat Gravesteijn e.a. ook beschrijven, dat er vanuit de rest van Zutphen vaak negatiever over de Mars werd gedacht dan andere Zutphense wijken.⁴⁷ Maar ondanks dat de bewoners wisten dat er negatief naar hun wijk gekeken werd waren zij weldegelijk tevreden en trots op hun wijk.⁴⁸ Ook nu, ruim 20 jaar nadat de gemeente begon met het plannen van de sloop, en de eerste bewoners weg moesten trekken, laten bewoners weten dat zij hun oude wijk nog steeds missen. Onder ander de saamhorigheid, en het ons kent ons karakter worden als punten genoemd die oud-bewoners missen aan hun oude wijk.

⁴⁶ Gravesteijn e.a., *De Mars*, 75.

⁴⁷ Ibidem, 45.

⁴⁸ Casteren, 'Armoe is maar een begrip', *De Groene Amsterdammer*; Gravesteijn e.a., *De Mars* 47.

Conclusie

De basis voor het Marswegkwartier om een achterstandsbuurt te worden is er altijd al geweest. Door de fysieke isolatie van de rest van de stad, en de slechte ontwikkeling van essentiële voorzieningen in de wijk zijn de bewoners al vanaf meet af aan op elkaar aangewezen geweest, waardoor een zeker sociaal isolement ontstaat. Maar een achterstandsbuurt is niet meteen een probleemwijk. Zoals Musterd en van Gent al uiteen hebben gezet spelen er meerdere factoren een rol bij het ontstaan van een probleemwijk. De belangrijkste factor hierbij is de sociaaleconomische ontwikkeling van de bewoners, omdat dit als een belangrijke graadmeter wordt gebruikt om de status van een wijk te meten.

In het geval van het Marswegkwartier zien we dat een deel van dit sociaaleconomische probleem pas ontstond toen de gemeente een andere wijk, de Polsbroek, saneerde. De problemen verschoven zich toen van de Polsbroek naar de Mars. Een effect wat Musterd ook beschrijft. Iemand zijn problemen verdwijnen niet op het moment dat je hem in een andere wijk stopt, ze blijven bestaan tenzij je het probleem zelf aan gaat pakken. Daarnaast zien we ook het effect wat het stempel 'achterstandsbuurt' op het imago van een wijk kan hebben bij het Marswegkwartier, zoals van Gent beschrijft. Ook bleven de problemen op sociaaleconomisch vlak bestaan, en werden deze langzaamaan erger, doordat de gemeente meer focus legde op uiterlijke verbetering van de wijk, en er geen maatwerk aan de bewoners werd geboden. Dit is precies het probleem wat Musterd en van Gent beschrijven.

Maar in hoeverre is de term *achterstandsbuurt* van invloed geweest op het imago van het Marswegkwartier? Uit de casus van het Marswegkwartier kan als conclusie getrokken worden dat de term achterstandsbuurt slechts een stempel is. En het is wat er met dat stempel wordt gedaan wat telt. Voor de bewoners van het Marswegkwartier was het stempel geen bevestiging dat ze arm waren. Ze vonden zichzelf immers niet arm, ze hadden toch te eten en een dak boven het hoofd? Toch waren zij angstig dat het stempel nadelige gevolgen voor hun wijk en hun imago zou hebben. Maar voor de gemeente was het stempel wel belangrijk. "Als er nou maar een paar koopwoningen hadden gestaan, dan stonden we niet in die lijst".⁴⁹

Zoals van Gent en Musterd stellen, doet zo'n stempel veel met het imago van een wijk. Het verandert wel degelijk hoe er van buitenaf naar de wijk wordt gekeken. Waarschijnlijk zullen Marswegbewoners daarom het gevoel hebben gehad dat er anders naar hen werd gekeken omdat ze van de Marsweg kwamen. Maar desondanks blijven veel bewoners trots op hun oude woonwijk, want het was er prettig en vrij wonen.

⁴⁹ Wethouder Leuskens in: Casteren, 'Armoe is maar een begrip', *De Groene Amsterdammer*.

Bronnenlijst

Casteren, van, J. 'Armoe is maar een begrip', *De Groene Amsterdammer*, 11 november 1998.

CBS, *Wijken en buurten 1997*, <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/37515/table?searchKeywords=marswegkwartier>.

Gent, van, W., 'De noodzaak van ontrafeling van problemen in stedelijk beleid: het 40-wijkenprogramma' in S. Musterd & W. Ostendorf eds. *Problemen in wijken of probleemwijken* (Amsterdam 2009), 85-95.

Gravesteijn, B., 'De Mars', *Oud Zutphen* 3 2012, 67-72.

Hebing, T., 'Moderne flatwoningen in oude Polsbroekkwartier', *Oud Zutphen* 3 2017, 87-92.

Hebing, T., 'Zutphen vijftig jaar geleden: 1963 (I)', *Oud Zutphen* 1 2013, 23-28.

Musterd, S. 'Probleemwijken! Probleemwijken?', *Idee* 30:4 (2009), 34-37.

Pots, I, 'De Mars' (2021), Digitale kaart, <https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1Pm9it27T3jDi1ad2IVsNSpQwMnG46-SH&usp=sharing>.

Sixma, E. *De Mars-weg!: verhalen en foto's van vroeger en nu* (Zutphen, 2015)

Sociaal en Cultureel Planbureau, *Armoedemonitor 1998* (Den Haag 1998).

Sociaal en Cultureel Planbureau, *Sociale en Culturele Verkenningen 1998* (Rijswijk 1998).

Stam, R., *Wijken problemen in probleemwijken; onderzoek naar de verplaatsing van wijkproblematiek als gevolg van herstructurering*, Masterthesis Sociale Geografie Radboud Universiteit Nijmegen (2009).